

13. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

13th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES-HUMANITIES AND EDUCATION

EDITORS

PROF. DR. AYHAN AYTAÇ
PROF. DR. GÜLSEN DEMİR
PROF. DR. MİHALİS MICHAEL KUYUCU
PROF. DR. MUAMMER CENGİL

01-02-03 ARALIK 2022 İSTANBUL – TÜRKİYE
01-02-03 DECEMBER 2022 ISTANBUL - TURKIYE

www.sosyalbeseriveegitimbilimlerikonferansi.org

13. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Muammer CENGİL

KONGRE EŞ BAŞKANI

Prof. Dr. Gülsen DEMİR

KONGRE DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Mihalıs Michael KUYUCU

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 64/2022
15 ARALIK-2022

Yayıncı Sertifika No: 52866

E-ISBN: 978-625-7367-75-2

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu kongre kitabının her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımını yapılamaz. *Kitapta yer alan her bölüm ve makale/bildirilerin sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik kurul ve kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazarlara aittir. Bu yönde oluşabilecek herhangi hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kitabın hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurum(lar) ve kitap editörleri, hakemler, düzenleme kurulu, kongre kurulları, bilim kurulu ve diğer kurullar ile yayınevi hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez ve etmesi istenemez; hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN PULUS GRUP DANIŞMANLIK "YAYINCILIK" A.Ş. olarak ve kongre kurulları adına saklı tutarız. Herhangi bir hukuki durumda İSTANBUL mahkemeleri yetkilidir.* Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş.2016/73232" ve "2015/03940" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel/akademik kongre kitabı ulusal ve uluslararası nitelikte olup, "2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmekte" olup, akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Çok bölümlü ve yazarlı olan bu kongre kitabı E-ISBN'li olup Kültür Bakanlığı Millî Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Millî Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kitap maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitap bölüm yazarlarından, destekleyenlerden, kitap emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Kitap yer alan bölüm, makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm ile makaleye atfı yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Yayın evimiz ve kongre kurulları kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği kanunlarına uygun hareket eder. Kongre katılımcılarının da bu yönde hareket etmesini zorunlu kılar. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak işbu kongre kitabına sahip olan bireylerin ilgili kanun, yönetmelik ve uygulamalara göre hareket etmesi bir zorunluluktur. Bunun aksi hareket edenler oluşan hukuki, maddi ve manevi sorun ile zorunlulukları peşinen kabul etmiş sayılır.

Metin ve Dil Editörleri

Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. E. Selen DARÇIN
Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Mihalıs Michael KUYUCU
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Yakup ÇİVELEK
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Gökşen ARAS
Doç. Dr. Selvinaz SAÇAN
Dr. Öğr. Üye. Ayça GÜRKAN
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR

Kapak ve Grafik Tasarım

Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ
Ozan DÜZ

Sayfa Düzeni

Burhan MADEN

Baskı-Cilt

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061- 62 Fax:+902128014063
Mobile:+9053331447861

KİTAP/DERGİ/KONGRE İMTİYAZ SAHİBİ

GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®

Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-62-63 - +905331447861
info@guvenplus.com.tr, www.guvenplus.com.tr

BİLİMSEL PROGRAM

13. ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

13th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

01-02-03 ARALIK 2022 İSTANBUL - TÜRKİYE / 01-02-03 DECEMBER 2022
ISTANBUL - TURKIYE

KONFERANS PROGRAMI / CONFERENCE PROGRAM AÇILIŞ / OPENING

01 ARALIK 2022 / 01 DECEMBER 2022

Açılış Konuşması / Opening Speech
PROF. DR. MUAMMER CENGİL

01 ARALIK / DECEMBER 2022 – SAAT: 09:00 TIME: 09:20 (GMT+3)
Konferans Başkanı (Chair of Conference)

DAVETLİ KONUŞMACILAR / KEYNOTE SPEAKERS
09:20 – 14:00 (GMT+3) (01 DECEMBER 2022)

OTURUM BAŞKANI / HEAD OF SESSION
PROF. DR. GÜLSEN DEMİR
PROF. DR. MUAMMER CENGİL

DAVETLİ KONUŞMACILAR

DOĞU COĞRAFYASININ FUTBOL ENDÜSTRİSİNDE YAŞANAN EKONOMİK BÜYÜMEYE KATKISI: 2022 KATAR DÜNYA KUPASI ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Mihalis (Michael) KUYUCU

Alanya HEP Üniversitesi, Antalya / Türkiye

Dünyanın en büyük futbol organizasyonu olan ve FIFA tarafından düzenlenen Dünya Futbol Şampiyonası 2022 yılında hem ekonomik hem de sosyolojik olarak en çok tartışılan organizasyonu olmuştur. 20 Kasım – 18 Aralık 2022 tarihleri arasında Katar’da düzenlenen dünya kupasına ilk defa Orta Doğu’da bir Müslüman ülke ev sahipliği yapmıştır. Katar’daki sıcak nedeniyle Dünya Kupası tarihinde ilk kez bir organizasyon kış mevsiminde düzenlenmiştir. Katar’da düzenlenen dünya kupası ekonomik olarak bugüne kadar düzenlenen en büyük organizasyon olmuştur. Futbol endüstrisinin ekonomik ölçeğinin her geçen gün büyüdüğü bir dönemde Katar’da düzenlenen bu dünya kupası futbol endüstrisinin ekonomik gelişiminin yıllar içindeki değişimine örnek bir turnuva olmuştur. Bu çalışmada önceki dünya kupası organizasyonları ile 2022 yılında Katar’da düzenlenen organizasyonun ekonomik ölçeği araştırılmıştır. Betimsel yöntemle hazırlanan çalışmada futbol ekonomisinin yaşadığı büyüme Katar Dünya kupası örneğinde araştırılmıştır.

Katar’da düzenlenen 2022 Dünya Kupası, daha organizasyon başlamadan ekonomik spekülasyonlara neden olmuştur. Organizasyonluğun ev sahipliği için yapılan oylamanın finalinde Katar, ABD, Japonya, Güney Kore ve Avustralya’yı geçerek organizasyona ev sahipliği yapma hakkını kazanmıştır. Bu final oylaması ile ilgili Amerikan ESPN kanalı yaptığı haberde Katar Futbol federasyonunun 15 Afrika ülkesinin futbol delegesine yüksek tutarlı bağışlarda bulunduğunu iddia etmiştir. Yine ABD basınında The Times’da Katar’ın bu organizasyona ev sahipliği yapmak için FIFA’ya 880 milyon dolarlık bir gizli ödeme yaptığını iddia etmiştir. Bu spekülasyonlar Dünya kupası organizasyonuna ev sahipliği yapmanın bile bir ekonomik değerinin olduğunu göstermektedir. Legal ve illegal para kaynaklarından endüstriye giren parada yaşanan artış futbol ekonomisinin de büyümesine katkıda bulunmuştur.

Dünya kupasına ev sahipliği yapan ülkelerin organizasyon için yaptığı yatırımlar incelendiğinde futbola yapılan yatırım tutarının her organizasyonda artış gösterdiği görülmektedir. 1994 yılında ABD’de düzenlenen dünya kupası organizasyonunun maliyeti 500 milyon dolar iken, 1998 yılında Fransa’da düzenlenen dünya kupasının maliyeti 2,3 milyar dolar, 2002 yılında Japonya ve G. Kore ortaklığında düzenlenen dünya kupası organizasyonu 7 milyar dolar, 2014 yılında Brezilya’da düzenlenen organizasyonun maliyeti ise 15 milyar dolar olmuştur. 2022 yılına geldiğimizde Katar’da düzenlenen dünya kupasının organizasyon maliyeti 226,9 milyar dolar olmuştur. Katar dünya kupası için ülkedeki metro ağını maçların oynanacağı tüm stadyumların önünden geçecek şekilde genişletmiş, bu kapsamda 207 köprü , 107 kavşak ve 143 tünel inşa etmiştir. Dünya kupası boyunca metro ağını 24 saat boyunca çalıştıran Katar, bu aşda 110 tren ve 18 tramvay çalıştırmıştır.

Futbol endüstrisi tarihinde bugüne kadar görülmemiş çapta büyük bir ekonomik yatırım yapan Katar konteynirden bir stadyum da inşa etmiştir. Sürdürülebilir projeler kapsamında tasarlanan ve adı “Stad-yum 974” olan bu kırk bin kişilik stadyum dünyanın ilk demonte stadyumu olmuştur. Katar turnuvadan sonra bu stadyumu kupanın ilk ev sahibi Uruguay’ın 2030 yılında yine organizasyonun ev sahipliğini alması durumunda Uruguay’a bağışlayacağını açıklamıştır.

2022 yılında Katar’da yapılan dünya kupası organizasyonu teknolojik yatırımlarla da dikkat çeken bir organizasyon olmuştur. Bu organizasyonda teknoloji futbol ilişkisi de farklı bir anlam kazanmıştır. Bu kapsamda dünyada ilk kez kullanılan yarı-ofsayt uygulaması teknolojik yatırımın en somut örneği ol-

DAVETLİ KONUŞMACILAR

muştur. Stadyumların etrafına yerleştirilen kameralar ve futbol topundaki çip sayesinde ofsayt pozisyonlarında daha hızlı karar almaya yardımcı olan bir sistem geliştirilmiştir. Bu geliştirilen sistemde ise yine bir teknolojik yatırım olan ve dünyada ilk kez kullanılan akıllı futbol topu büyük önem taşımıştır. Kupanın resmi maç topu olan ve Al Rihia olarak adlandırılan top içindeki çip sayesinde futbol maçlarındaki anlık verileri VAR hakemlerine bildirmiştir. Böylece futbol maçı ile ilgili hem pozisyon değerlendirmeleri hem de maç istatistiklerine yüzde yüz doğru bir biçimde ulaşılmıştır. 2022 yılında düzenlenen dünya kupasında yapılan bir diğer teknolojik yatırım ise maçların oynanacağı sekiz stadyumdan yedisine uygulanan soğutma teknolojisi olmuştur. Bu teknoloji sayesinde soğutulmuş su bir boru hattıyla stadyuma ulaştırılmış ve hem sahaya hem de tribünlere olası bir aşırı sıcak havada klima görevi gören soğuk hava yaymıştır.

Dünya kupasına yapılan yatırımlar arttıkça turnuvanın gelirlerinde de artış görülmüştür. 2018 yılında Rusya’da düzenlenen dünya kupası organizasyonunun toplam geliri 1 milyar doların üzerine çıkmıştır. FİFA 2022 yılında Katar’da düzenlenen dünya kupası organizasyonunda elde edilen gelirin 7,5 milyar dolar olduğu açıklanmıştır. Bir önceki dünya kupası organizasyonuna göre gelirden yedi buçuk kat artış yaşanmıştır. Turnuvanın gelirlerinin artmasında şüphesiz en büyük etken maçların çok sayıda kişiye ulaşması olmuştur. Futbol maçlarının televizyon ve dijital medya vasıtasıyla sağladığı erişimin artması sponsorların dikkatini çekmiştir.

2018 yılında Rusya’da yapılan dünya kupası geleneksel medya ve dijital medya aracılığı ile 3,56 milyar kişiye ulaşmıştır. Aynı turnuvada oynanan toplam 64 futbol karşılaşmasının ortalama televizyon izleyici sayısı 191 milyon olmuştur. Bu yüksek erişim rakamları 2022 yılında düzenlenen turnuvaya sponsorların gösterdiği ilgiyi daha da arttırmıştır. Turnuvanın resmi sponsorları arasında yer alan Byju’s dünya kupası resmi sponsorlarından biri olmak için 40 milyon dolar ödemiştir. Resmi sponsorlar arasında Visa, Qatar Airways, Wanda Group, Vivo, Hublot, Adidas, The Coca-Cola yer almıştır. Turnuvaya sponsor olan markaların ait olduğu ülkeler arasında Çin, ABD ve Katar ilk üç sırada yer almıştır. Çinli markalar turnuva için 206,6 milyon dolar öderken, Katar’lı markalar 134 milyon dolar, ABD’li markalar ise 128,5 milyon dolar sponsorluk bedeli ödemişlerdir. Bu üç ülke dışında kalan diğer ülkelere ait markaların ödediği sponsorluk ücreti ise 184,5 milyon dolar olmuştur. Dünya kupasında oynanan futbol maçlarının biletleri de futbol ekonomisine önemli bir katma değer sağlamıştır. Dünya kupasının açılış maçını izleyenler maç bileti için 42 sterlin ile 472 sterlin arasında bir para öderken, final maçının bilet fiyatları 157 sterlin ile 1.227 sterlin arasında değişen bir fiyat skalasına ulaşmıştır.

Futbolun ekonomisinde yaşanan bu gelişme futbol oyunun başrol oyuncularını olan futbolculara da yansımıştır. Dünya kupasına katılan 32 ülke futbol takımları arasında en değerli futbolculara sahip ülke İngiltere olmuştur. İngiltere milli takımında olan futbolcuların bonservis değerleri 1 milyar 260 milyon euro olmuştur. İngiltere’yi 1 milyar 140 milyon euro değerindeki Brezilya izlerken üçüncü en yüksek değerde futbolculara sahip futbol ülkesi 1 milyar 30 milyon euro ile Fransa olmuştur. Turnuvaya katılan 32 futbol takımının toplam piyasa değeri 12 milyar 350 milyon euro olmuştur. En değerli futbolcular sıralamasında ise Fransız Mbappe 160 milyon euroluk bonservis değeri ile birinci sırada yer alırken ikinci sırada 120 milyon euro değeri olan Brezilyalı V.Junior, üçüncü sırada ise 110 milyon euro değerinde ki İngiliz P.Foden yer almıştır.

Sonuç olarak 2022 yılında Katar’da düzenlenen dünya kupası örneğinde de görüldüğü gibi futbol ekonomisinin değerinde ciddi bir artış görülmektedir. Futbol endüstrisinde doyuma ulaşan batı ülkelerinin dışında kalan Asya ve Ortadoğu ülkelerinin son yıllarda futbola olan talebi futbol ekonomisinin büyümesinde önemli bir katma değer yaratmaktadır. Daha önceleri batı ve özellikle Avrupa kıtasını merkez alan futbol ekonomisi önce ABD, sonra Çin şimdi de Ortadoğu ve Arap yarımadasının gösterdiği talep

DAVETLİ KONUŞMACILAR

ile daha da fazla büyümektedir. Çin ve Arap yarımadasının yanı sıra ABD ve Avustralya'nın da futbola olan talebinin artması dünya genelinde futbol ekonomisinin artmasına neden olmaktadır. Bu talep artışı ayrıca futbolun penetrasyonunu da arttırmaktadır. Artan bu penetrasyon Katar örneğinde olduğu gibi futbola yapılan yatırımları ve dolayısıyla futbol endüstrisinde yaşanan büyümeye çok ciddi bir katkı sağlamaktadır.